

μενα δὲν παράγουσιν ἄλλα τέρατα, μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν οἱ ἐπίγονοί των ἐπανέρχονται εἰς τὴν φυσιολογικὴν τοῦ εἴδους αὐτῶν κατάστασιν; Περὶ τούτων μικρὸν ἔμελε τὸν Hartmann ὁμολογήσαντα ὅτι ἡ ὑπόθεσις του οὐδὲν ἔχει ἔρεισμα ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἐγένετο δὲ πρὸς ἀντικατάστασιν ἐτέρας ἣν ἐθεώρει παράλογον. Καὶ αἱ μὲν τερατολογίαι τοῦ Hartmann κατεγελάσθησαν ἀληθῶς ὑπὸ τῶν σοφῶν, νέαν ὁμῶς προσέθησαν ὁμολογίαν περὶ τοῦ παραλογισμοῦ τῆς δαρβινεῖου θεωρίας καὶ νέον ἐχορήγησαν ἐκμαρτύριον περὶ τῶν γενομένων προσπαθειῶν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν περὶ δημιουργίας πεποιθήσεων, ἔστιν ὅτε καὶ διὰ τῶν πλέον ἀλλοκότων καὶ ἀνοήτων ὑποθέσεων.

Συνοψίζοντες τὰ μέχρι τοῦδε συζητηθέντα συμπεραίνομεν διὰ τῶν λόγων τοῦ ἐπιφανοῦς φυσιολόγου Dr James: «Τὸ προτεινόμενον ὑπὸ τῶν δαρβινιστῶν σύστημα πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν περὶ δημιουργίας πεποιθήσεων τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει ὡς σημεῖον ἀρετηρίας τὸ ἀγνωστον, ὡς ἀποδείξεις τὸ κενόν, ὡς ἀναγκαῖα συμπεράσματα τὸ τερατώδες καὶ τὸ φυσικῶς ἀδύνατον».

IV.

Τὰ γεγονότα ¹⁾.

Συνοδῶς πρὸς τὴν δαρβινεῖον θεωρίαν ἡ μεταβολὴ τῶν εἰδῶν καὶ ἡ μετὰμειψις αὐτῶν δὲν ἐγένοντο δι' ἀλλαγῶν καὶ δι' αἰφνι-

¹⁾ Ὅπως μὴ διχλόπηται ἡ σειρά τοῦ λόγου δι' ἀλλεπαλλήλων σημειώσεων παρεπέμψω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ ἐπόμενα συγγράμματα, εἰς ἃ ἐκτίθεσθαι διὰ μικρῶν τὰ ἐν τῇ παρρηγήρῳ ταύτῃ ἀναφερόμενα γεγονότα — Valogren, Génèse des espèces chap. IV. — Lyell, The age of man, and the origin of species — Σχαιδαμάχου μετάφρ. ἑλλην. ὑπὸ Μοσχάκη σελ. 54 καὶ 63 — Littré καὶ Langel εἰς Revue des deux mondes 1858 καὶ 1863.

δίων και τυχαίων μεταμορφώσεων. Ἐλάχισται παρεκβάσεις ἀπὸ τοῦ πατρῷου τύπου, μικρὸν κατὰ μικρὸν και λεληθότως ἐπαυξανόμεναι εἰς τοὺς ἐπιγόνους, ἐν ἀπέριω διαστήματι χρόνου και μετὰ ἀναριθμητοὺς γενεάς ἐπήνεγκον τὰς ἀλλοιώσεις, ἐξ ὧν παρήχθησαν τὰ νῦν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχοντα εἶδη· οὕτω π. χ. ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν μέχρι τῆς ἐξ αὐτῶν παραγωγῆς τῶν πτηνῶν ἀναριθμητοὶ ποικιλίαι και εἶδη παρήχθησαν ἀπομακρυνόμενα ἐκ γενεάς εἰς γενεάν ἀπὸ τοῦ τύπου τῶν ἑρπετῶν, ἡρέμα δὲ και κατὰ μικρὸν προσεγγίζοντα πρὸς τὸν τύπον τῶν πτηνῶν· ὡσαύτως ἢ ἀπὸ τοῦ πιθήκου καταγωγῆ τοῦ ἀνθρώπου προὑποτίθησιν ἀναγκαίως τὴν γένεσιν μυριάδων ἀτόμων και εἰδῶν ἀπομακρυνόμενων βαθμηδὸν και ἀνεπαισθήτως ἀπὸ τοῦ πιθηκοειδοῦς τύπου, λαμβανόντων ἀνθρωποειδῆ μορφήν και ἐπὶ τέλος ἀποληγόντων εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν ἡ θεωρία μου εἶνε ἀληθῆς, ἔλεγεν ὁ Δάρβιν, πρέπει ἀναγκαίως νὰ ὑπῆρξαν ἀναριθμητοὶ μεσάζουσαι ποικιλίαι συνδέσασαι τὰς διαφόρους ομάδας και τὰ ζωικὰ εἶδη». Και ὁ ὑπαδὸς τοῦ δαρβινισμοῦ Mantegazza ἔγραφεν· «Οὐδεὶς πρέπει νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Ἀδάμ τοῦ Δάρβιν ὡμοιάζε πρὸς τοὺς ἤδη ὑπάρχοντας πιθήκους· πρέπει ἀναγκαίως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι παρήχθη πρὸ τοῦ ἀνθρώπου ἄλλο προνομιοῦχον ὄν ἐν μέσῳ τῆς ζωικῆς ὑπάρξεως, ὠρισμένον εἰς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν τῆς ἀπεριορίστου προοδευτικότητος». Ἀγαθῆ τύχῃ λοιπόν! Ποῦ εἶνε τὰ προνομιοῦχα ταῦτα άτομα, τίνες δὲ αἱ μεσάζουσαι ἀναριθμητοὶ ποικιλίαι, αἱ χρησιμεύσασαι ὡς γέφυραι πρὸς μετάβασιν ἀπὸ τοῦ ἐνός εἶδους εἰς τὸ ἕτερον; Πάντα ἐξηφανίσθησαν και οὐδὲν ἐπὶ τῆς Γῆς ἐπιφαίνεται! Ἴδου ἡ ἀπάντησις τῶν δαρβινιστῶν, ἀξία ἀληθῶς διδασκαλίας ἐρειδομένης ἐπὶ βεβαιώσεων πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀντιστρατευομένων! Και πῶς ἄρα γε τοῦτο συνέβη; κατὰ τίνα δὲ παράδοξον σύμπτωσιν πάντα τὰ μεσάζοντα εἶδη τὰ παραχθέντα ἀπὸ τοῦ βρουζώου μέχρι τοῦ

έρπετοῦ, ἀπὸ τοῦ έρπετοῦ μέχρι τοῦ πτηνοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ πιθήκου μέχρι τοῦ ἀνθρώπου ἐξέλιπον καὶ πάντα ἠφρανίσθησαν καὶ οὐδὲν ἔχνος τῆς ὑπάρξεώς τινος κατέλιπον; Καὶ προσέξατε ὅτι ἡ σύμπτωσις αὕτη δὲν περιορίζεται εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, καθότι οὔτε πρὸ ἑνὸς αἰῶνος οὔτε πρὸ πολλῶν, οὔτε ὅτε ὁ Ἄριστοτέλης τὸν φυσικὸν κόσμον περιέγραφεν, οὔτε ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς οὔτε ἐπὶ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς ὑπῆρξεν ἄτομον ἢ ποικιλία ἢ εἶδος μεσάζον καὶ μὴ ἀνήκον εἰς ἓν τῶν γνωστῶν καὶ ὀριστικῶς κατῳρισμένων εἰδῶν. Ἄλλ' ἐὰν πάντα τὰ παραχθέντα μεσάζοντα εἶδη καὶ πᾶσαι αἱ πρὸς μεταμόρφωσιν προκύψασαι παρεκβάσεις καὶ ποικιλίαι ἐξηφρανίσθησαν ἀπὸ τῆς Γῆς, τί ἐγένοντο οἱ φυσικοὶ νόμοι οὓς ἐπικαλοῦνται οἱ δαρβινισταί; τί ἐγένετο ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶν καὶ ἡ πρὸς παρέκβασιν τάσις καὶ ῥοπή καὶ ἡ μεταβίβασις τῶν ἀλλοιώσεων καὶ ἡ ἀδιάλειπτος ἐνέργεια τῆς φυσικῆς διαλογῆς, τῆς κρηπίδος ταύτης τῆς δαρβινείου θεωρίας; Ἡ οἱ ἀναφερόμενοι τῆς φύσεως νόμοι εἶνε πραγματικοί, ὑφιστάμενοι καὶ λειτουργοῦντες ἢ εἶνε φαντασίας ἀποκυήματα. Ἐὰν τὸ πρῶτον, ἔδει ἀναγκαιῶς ἢ ἐπενέργεια τῶν νόμων τούτων ἢ τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν νὰ ὦσι καὶ σήμερον ὁρατὰ καὶ προφανῆ ἢ τοῦλάχιστον ἔπρεπε νὰ ὑπάρχη ἀπλοῦν τι ἔχνος τῆς ἐνεργείας αὐτῶν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἐὰν δὲ οὔτε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐπιφαίνεται ἐνέργειά τις τῶν ἐπινοηθέντων τούτων νόμων καὶ τῆς φύσεως ῥοπῶν, οὔτε ἔχνος τι ἀνεκαλύφθη μαρτυροῦν τὴν ἐν τῷ παρελθόντι λειτουργίαν αὐτῶν, τότε δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ἀδιστακτικῶς ὅτι οἱ νόμοι καὶ αἱ ῥοπαὶ αὗται οὔτε ὑπῆρξαν οὔτε ἐν τῇ φύσει ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἐπενοήθησαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν παραλόγου θεωρίας. Καὶ πότε εἶδομεν ἢ πότε ἱστορικῶς ἐβεβαιώσαμεν παρέκβασίν τινα ἢ μεταμόρφωσιν ζωικοῦ τινος εἶδους; Καὶ τὰ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν ὑπάρχοντα εἶδη διαφέρουσιν ἀρά γε τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπαρχόντων καὶ ὑπὸ τῶν φυσιοδίφων

περιγραφόμενων ἢ ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς Γῆς ἀπολιθωθέντων; Καί δὲν ἀνελίσσεται ἀρά γε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας σπουδαῖον τῆς φύσεως γεγονός, καταδεικνύον ὅτι οὐδεμία ποτέ προέκυψε φυσικὴ παρεκβάσις καὶ ἀλλοιώσις ἢ προκύψασα διὰ τεχνητῶν μέσων καὶ εἰς τὴν φύσιν ἐγκαταλειφθεῖσα μετὰ μικρὸν ἐξέλιπε καὶ οὐδὲν ἔχνος κατέλιπεν οὐδὲ εἰς τοὺς ἐπιγόνους μετεβιβάσθη; Ἐκλέξατε ἐκ τῶν περιστερῶν ἢ τῶν ἵππων ἢ ἄλλων κατοικιδίων ζώων διὰ τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας βελτιωθέντων, τὰ τῆς εὐγενεστερας ποικιλίας καὶ ἐγκαταλείψατε ἐλεύθερα εἰς τὰ δάση. Μετ' ἐλίγον χρόνον θὰ ἀπολέσωσι πάντας τοὺς τεχνητοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς ἔξεις, θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἀγρίαν καὶ φυσικὴν κατάστασιν τοῦ εἶδους των καὶ οὐδεμίαν τῶν παρεκβάσεων θὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ἐπιγόνους. Καὶ ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου εἶνε προφανής· ἐπὶ τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου εἰς ἐπεβλήθη νόμος ἀναγκαῖος, ἀναλλοιώτος καὶ ἀκατάβλητος, ἡ διατήρησις τῶν εἰδῶν. Ἐπιτρέπει μὲν ἡ φύσις εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μεταβάλη καὶ ἀλλοιώσῃ τὴν μορφήν καὶ τὰς ἔξεις τῶν ζωϊκῶν ὑπάρξεων, ἀλλὰ πρὸς συντήρησιν τοῦ εἶδους διατηρεῖ ἀναλλοιώτον τὸν φυσιολογικὸν σύνδεσμον, ἀδιαφοροῦσα δὲ διὰ τὰς γενομένας παρεκβάσεις καὶ ἀλλοιώσεις καὶ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς παραλαμβάνουσα τὰ κατοικίδια ζῶα, ἐξαλείφει ἐκ τούτων τὰς γενομένας παραλλαγὰς καὶ ἐπαναφέρει εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ἀγρίαν κατάστασιν, καὶ ὡς οὐδεμίαν διαλογὴν ποιεῖται αὐτομάτως, οὕτω οὐδόλως διατηρεῖ καὶ τὰς γενομένας ἐκ τεχνικῆς διαλογῆς μεταμορφώσεις.

Ποῦ εἶνε λοιπὸν τὰ ἄτομα καὶ αἱ ποικιλίαι, ποῦ δὲ αἱ ἀναρίθμητοι μυριάδες τῶν ζωϊκῶν ὑπάρξεων, αἵτινες παρήχθησαν πρὸς μετάβασιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον εἶδος; Εἶνε ἴσως τεθαμμένα εἰς τὰ ἔγκατα τῆς Γῆς; Ἄς εἰσδύσωμεν ἤδη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, διότι καὶ ἐκεῖ θέλομεν ἀπαντήσθαι,

τά ἴχνη τοῦ ἀδυσωπῆτου τῆς φύσεως νόμου, τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν εἰδῶν.

Εἶνε πασίγνωστοι αἱ γεωλογικαὶ ἐκζητήσεις καὶ ἐρευναι εἰς ἃς ἐπεδόθησαν οἱ ἐπιστήμονες τῆ ἀρωγῇ ἐταιριῶν καὶ κυβερνήσεων. Αἱ παλαιοζωικαὶ γαῖαι τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Σκανδιναβίας καὶ πολλῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀνεδιφθήθησαν καὶ ἐμελετήθησαν. Καὶ κατὰ τὰς ἐρέυνας ταύτας ἐξευρέθησαν μὲν τὰ ἴχνη εἰδῶν τινὸς ἐκλείψαντος καὶ μὴ διατηρηθέντος, ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἦτο αὐθύπαρκτον καὶ οὐδεμίαν εἶχε συγγένειαν πρὸς τὰ ὑπάρχοντα. Οὐδὲν ὄστουν, οὐδὲν ἴχνος, οὐδὲν κρανίον ἀνεκαλύφθη ἐκ τῶν μεσαζόντων ἀναριθμητῶν εἰδῶν, ὅσα κατὰ τὴν δαρβίνειον θεωρίαν παρήχθησαν ἀπὸ τοῦ πιθήκου μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοὶ τῶν ἐκζητήσεων γενομένων μέχρι τῶν τιτανιδῶν στρωμάτων τῆς Γῆς. Ὁ ἀνθρώπος ἦλθεν ἐπὶ τῆς Γῆς τελευταῖος, ὡς πάντες οἱ φυσιοδίφαι ὁμολογοῦσι, καὶ τὰ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀνθρωποειδῆ ὄντα τὰ ἀπὸ τοῦ πιθήκου ἀποχωρισθέντα, ἐπρεπεῖν ἀναγκαίως νὰ παρουσιασθῶσι πρῶτα εἰς τὰς γεωλογικὰς παρατηρήσεις ἀπ' ἐναντίας δὲ οὐ μόνον ἐκ τῶν γεωλογικῶν τούτων παρατηρήσεων οὐδὲν ἴχνος ὑπάρξεως μεσαζόντος εἰδῶν ἀνευρέθη, ἀλλὰ καὶ νέον καὶ σπουδαῖον ἐβεβαιώθη γεγονὸς μαρτυροῦν τὸ ἀναλλοίωτον καὶ ἀμεταμόρφωτον τῶν εἰδῶν.

Διάσημοι γεωλόγοι, ἐπιδοθέντες εἰς τὴν μελέτην τῆς συμπαβολῆς τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὀστεολογικοῦ καταρτισμοῦ τῶν ἐν ταῖς ἡμέραις μας καὶ ἐν ταῖς ἱστορικαῖς ἐποχαῖς ὑπάρχοντων ζώων πρὸς τὰ ἐν προϊστορικαῖς ἐποχαῖς ὑπάρξαντα, καὶ ὀδηγούμενοι ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων λειψάνων τῶν τελευταίων, ἐβεβαίωσαν ὅτι οὐδεμία ἐπῆλθεν εἰς τὰ εἶδη ἀλλοίωσις ἢ μεταβολή, ἐὰν δέ που ἐξευρέθη ἀπλή ποικιλία, αὕτη δὲν διετηρήθη οὐδὲ κληρονομικῶς εἰς τοὺς ἐπιγόνους μετεδόθη. (1) σφρὸς ζώο-

λόγος Van Beneden μετὰ μακρὰς ἐρεῦνας καὶ ἐκζητήσεις ἐγράψεν· « Οὐδεμία παρατηρήθη ἀλλοίωσις ἢ ἐλαχίστη μεταμείψις ζωϊκῶν ὄντων· ἐὰν οἱ ἐλέφαντες καὶ αἱ ἀρκτοὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἶζον ἐν τοῖς σπηλαίοις μέχρι τῆς ἡμετέρας, δὲν παρουσιάζουσιν οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν σχήματος ἢ μεγέθους, οἱ τὴν μὲν μορφῶσιν τῶν εἰδῶν ἀποδίδοντες εἰς τὴν φυσικὴν διαλογὴν λαμβάνονται. Ὁ περὶ ὑπάρξεως τῆς ζωῆς ἀγῶν εἶνε γεγονὸς ἀναμφέριστον, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης βέβαιον ὅτι οὐδεμίαν ἐνασκει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς μεταβολῆς καὶ μεταμείψεως τῶν εἰδῶν, ὁ δὲ ἀρχικὸς αὐτῶν τύπος διατηρεῖται ἀμετάβλητος καὶ ἀναλλοίωτος. Διὰ τῆς τεχνητῆς διαλογῆς ὁ ἄνθρωπος ἐπιφέρει ἀπλᾶς μεταβολὰς εἰς τὰ ἄτομα, διατηρουμένου ὅμως πάντοτε τοῦ εἶδους, ἀλλ' ἡ φύσις οὐδὲ τὰς ἀπλᾶς ταύτας ποικιλίας παράγει αὐτομάτως, διατηρεῖ μάλιστα σταθερῶς καὶ ἀκάμπτως τὸν τύπον τοῦ εἶδους ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀρχαίᾳ καθαρότητι». Καὶ ὁ Barrande ἐπὶ 350 εἰδῶν ἐπεκτείνας τὰς παλαιοντολογικὰς αὐτοῦ μελέτας εἰς τὰ αὐτὰ ἀπέληξε συμπεράσματα. « Οὐδὲν παρατήρησα ἴχνος, ἔλεγεν ὁ ἐπιφανὴς γεωλόγος, ἐνδεικνύον ὅτι διὰ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος καὶ τῆς φυσικῆς διαλογῆς ἐπῆλθεν ἐλαχίστη τῶν εἰδῶν μεταμείψις, πλείστοι δὲ παλαιοντολόγοι ἐξετάσαντες ἄλλα εἶδη καὶ ἄλλας γεωλογικὰς ἐποχὰς οὐδὲν ἴχνος τοιαύτης μεταμορφώσεως ἀνεκάλυψαν».

Καταπλαγέντες οἱ τῆς ὑλοδοξίας ὄπαδοί ἐκ τῶν ἐξαγομένων τῶν ἐπιστημονικῶν τούτων ἐρευνῶν καὶ ἀγωνιζόμενοι πρὸς διάσωσιν τῶν θεωριῶν των, ἔστρεψαν τὴν σύντονον αὐτῶν προσοχὴν καὶ μελέτην εἰς νέας γεωλογικὰς ἐκζητήσεις, ἡμέραν δὲ τινα ἀνεφώνησαν « Εὐρήκαμεν! εὐρήκαμεν! » Ἀλλὰ τίνες οἱ ἀνακαλυφθέντες οὗτοι ἐπιστημονικοὶ θησαυροί;

Ὁ Engis ἀνεκάλυψεν ἐν τινι σπηλαίῳ τῆς Ἑλβετίας ἀπολιθωθὲν κρανίον μὴ ἔχον, κατὰ τοὺς ὄπαδούς τοῦ δαρβινισμοῦ,

οὔτε τοὺς χαρακτήρας τῶν κρανίων τῶν πιθήκων οὔτε τοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐτέρου τινὸς μεσάζοντος ἀνθρωποειδοῦς ζώου ἐξ οὗ παρήχθη ὁ ἄνθρωπος. Πλὴν μετὰ μικρὸν χρόνον μυρία παρουσιάσθησαν κρανία τῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς Αὐστραλίας οὐδόλως διαφέροντα τοῦ ἀπολιθωθέντος, ὁ δὲ ἀνατόμος Lucas ἀπέδειξεν ὅτι τὸ κρανίον τοῦτο ἔχει τὴν αὐτὴν προτομὴν τοῦ ἀνοσματοῦ ἑλληνικοῦ κρανίου τοῦ Blumenach.

Πολὴν ἤγειραν κρότον οἱ ὑλοδοξοῦντες κατὰ τὴν εὑρεσιν τοῦ ἐν Neanderthal σκελετοῦ, ὁ δὲ Huxley διεσάλπισεν ὅτι ἐξευρέθη ἐπὶ τέλους τὸ μεσότοιχον μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ πιθήκου.

Ἀλλ' ὁ Schaafhanssen διετράνωσεν ὅτι ὁ σκελετὸς οὗτος οὐδόλως διαφέρει πολλῶν σκελετῶν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐνδεικνυόντων μὲν παθολογικὴν κατάστασιν, ἀλλὰ συνήθων καὶ γνωστῶν, τὴν γνώμην δὲ ταύτην πάντες οἱ ἀνατόμοι καὶ λοιποὶ φυσιοδίφαι ἡσπασθήσαν. «Ὁ καθηγητὴς Schaafhanssen, λέγει ὁ Lyell ἀπέδειξεν ὅτι ὁ τοῦ Neanderthal σκελετὸς οὐδόλως τῶν συνήθων ἀρίσταται καὶ ὅτι οὐδαμῶς ἀποτελεῖ τὸ μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ πιθήκου μεταίχμιον». Ὁ δὲ Βίρχοφ ἐπιληφθεὶς τῆς ἐξετάσεως τῶν ἀπολιθωμένων κρανίων καὶ σκελετῶν, «τὰ παλαιότατα κρανία, ἔγραφεν, οὐδόλως δεικνύουσι τεκμήρια τῆς ὑποδεεστεράς αὐτῶν καταγωγῆς, οὐδὲ κἄν ὁ τοῦ ἀγρίου χαρακτήρ ἐν τισὶ τούτων ὀριστικῶς ἐμφαίνεται· μόνον τὸ τοῦ Neanderthal ἐμποιεῖ τὸ πρῶτον τοιαύτην ἐντύπωσιν, πλὴν τοῦτο ἀπεδείχθη ἤδη ὡς παθολογικὴ μόρφωσις». Καὶ ὁ Natzel μετὰ μακρὰν καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν τῶν ἀνακαλυφθέντων κρανίων καὶ τῶν γενομένων ἐρευνῶν συνεπέρασεν ὡς ἐξῆς· «ἡ ἐλπίς τῆς ἐκ τῶν προϊστορικῶν σκελετῶν ἐπιβεβαιώσεως καὶ ἐξακριβώσεως τῆς ἐκ τῶν ἀλλῶν ἀνθρωπογονίας ὀλοσχερῶς ἐμχταιώθη».

Ἡ ἐν Στουτγάρδῃ συνελθοῦσα κατὰ τὸ 1871 σύνοδος τῶν ἀνθρωπολόγων ἔθετο πρὸς συζήτησιν τὸ ἐπεγειρόμενον ζήτημα

ὡς ἐκ τῆς εὐρέσεως κρανίων μικροκεφάλων. Ὁ καθηγητὴς Λούσκα ἐποίησατο ἑναρξιν τῶν ἐπιστημονικῶν συζητήσεων παραστήσας κρανίον τῆς μικροκεφάλου Μαργαρίτας Von Stetter πρὸ μικροῦ ἀποθανούσης ἐν ἡλικίᾳ δέκα ὀκτῶ ἐτῶν. Ἐάν ὁ ἐγκέφαλος οὗτος ἦτο ἀπολίθωμένος ἤθελε θεωρηθῆ ὑπὸ τῶν δαρβινιστῶν ἀνήκων εἰς ἀνθρωποειδῆ ζῶον, ὡς ἔχων μὲν τὸ ἀνθρώπινον σχῆμα ἀλλ' ὦν μικρότερος τοῦ γορίλλα καὶ κατὰ τινὰς ιδιότητας πρὸς τὸ κρανίον τούτου παρεμφερῆς. Ὁ σοφὸς καθηγητὴς λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τοῦ παρουσιασθέντος κρανίου ἀνήρρεσε τὴν περὶ πιθηκοειδοῦς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου θεωρίαν, μετ' αὐτοῦ δὲ συνεφώνησαν καὶ οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὰς συζητήσεις Έσκερ καὶ Γέγερ.

Πεισθέντες οἱ ὑλοδοξοῦντες ὅτι αἱ παλαιοντολογικαὶ ἔρευναι ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς ἰδέας τῶν ἐξήλεγχον τὰς παραδοξολογίας τῶν, ἐπέδόθησαν εἰς τὴν μελέτην τῶν ζώντων, καὶ δὴ ὁ Έκελ ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ πληροφῶριαν ἄς ἠρύσθη παρὰ τινος λογίου, μεταξὺ τῶν φυλῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ζῶσιν ἐτι πιθηκοειδῆ ἀνθρωπάκια ἐνδαιτιώμενα ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἀγνοοῦντα ὅλως τὴν χρῆσιν τοῦ πυρός. Ὁ ἀκάματος περὶ τὰς ἐκζητήσεις ταύτας Peschel, ὁ τὴν ὑφήλιον περιελθὼν, διεβεβαίωσεν ὅτι, «τοιαῦτα ὄντα ἐν πιθηκοειδεῖ καταστάσει οὔτε παρ' ἐμοῦ οὔτε παρ' ἄλλου περιηγητοῦ εὐρέθησαν»· ὁμιλήσας δὲ μετὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Έκελ ἀναφερομένου λογίου ἔμαθεν ὅτι αἱ πληροφῶραι του ἐβασίζοντο ἐπὶ τῶν βεβαιώσεων δούλου τινος Ἀφρικανοῦ διηγουμένου πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι εἶδεν οὐραγκουτάγκους διὰ ῥοπάλων φονεύσαντας ἐλέφαντα! Ἀλλὰ καὶ τοὺς μύθους τούτους ἐξήλεγξεν ὁ ἐντομολόγος Möhniche ἀπαντῶν εἰς τὰς βεβαιώσεις τοῦ Έκελ. «Ἐγὼ, λέγει, καί τοι πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν περιηγούμενος, οὐδὲ ἶχνος τοιούτων ὄντων ἀπήντησα μεταξὺ τῶν μαύρων ἀγρίων τῶν τὰ ἐνδότερα τῆς Μαλακκῆς

Λερτονήσου οικούντων. Οὐδὲ ἀπήντησα λαοὺς ἄνευ γνώσεως καὶ χρήσεως τοῦ πυρός καὶ ἄλλων ἐργαλείων ἐν τινι χώρᾳ τῶν Ἰνδοσινικῶν καλουμένων χωρῶν· οὐδὲ ἐν τῇ Ἀφρικῇ ὑπότινος ἐπιστήμονός περιηγήτου εὐρέθησαν τοιαῦτα πιθηκοειδῆ ἀνθρωπάρια.»

Ποῦ εἶνε λοιπόν, ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν, τὰ μεσάζοντα εἶδη καὶ αἱ ποικιλίαι τὰ χρησιμεύσαντα ὡς μεταίχμια καὶ ὡς μεταβατικά τροποποιήσεις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον εἶδος; Οὔτε ὑπάρχουσι σήμερον οὔτε ὑπῆρχον κατὰ τὸ παρελθόν οὔτε ἔχνος ἐξευρέθη διὰ τῶν παλαιοντολογικῶν ἐρευνῶν καὶ ἐκζητήσεων· δὲν ὑπάρχουσι δὲ οὔτε ὑπῆρξαν οὔτε ἐξευρέθησαν, διότι οὐδέποτε εἶδον τὸ φῶς, διότι ἡ φύσις συντηρεῖ τὴν ἀδιάσπαστον φυσιολογικὴν ἐνότητα παντός εἶδους, οὐδέποτε δὲ οὔτε αὐτομάτως παρήγαγεν ἓν εἶδος ἀπὸ ἑτέρου οὔτε τοιαύτην ἐπέτρεψε μεταβολὴν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην βιομηχανίαν. Ποῦ εἶνε λοιπόν τὰ ἔχνη τὰ μαρτυροῦντα τὴν παρέκβασιν τῶν εἰδῶν καὶ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἐναντίον τοῦ ὑφισταμένου καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας λειτουργοῦντος φυσικοῦ νόμου, καὶ τίς ἡ ἔνδειξις ἢ τὸ τεκμήριον τῆς ἀπὸ τοῦ πιθήκου καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου;

Ἐὰν τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπευθύνητε πρὸς τοὺς παραφθειραντας καὶ νοθεύσαντας τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Δάρβιν ὑπόθεσιν ἔπως κλονίσωσι τὰς θρησκευτικὰς τῆς ἀνθρωπότητος πεποιθήσεις ἢ πρὸς ἓνα τῶν φιλεπιδεικτικῶν σοφίας καὶ ἐπιστήμης, θὰ μείδικώσωσι καὶ θὰ οἰκτείρωσι τὴν ἀμάθειάν σας. Ἐὰν ὅμως τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ἀπευθύνητε πρὸς τὸν διδάσκαλον, ἢ ἀπάντησις θὰ ἦνε πάντῃ διάφορος. «Ὁμολογῶ, ἔλεγεν ὁ Δάρβιν, ὅτι αἱ ἀντιφρήσεις αὗται εἶνε βεβαίως σπουδαιόταται, εἶνε μάλιστα τιαύτης βαρύτητος καὶ σπουδαιότητος ὥστε διάσημοι παλαιοντολόγοι οἷοι ὁ Ἀγαζίζ, ὁ Barraude, ὁ Pictet, ὁ Falconer ὡς καὶ οἱ ἐπιφανεῖς γεωλόγοι Murchisson, Sedwich καὶ ἕτεροι ὁμοφρονῶς

καί μετὰ πολλῆς δυνάμεως ὑπεστήριξαν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν ζωικῶν εἰδῶν». Ἐπειδὴ δὲ ὁ Λάρβιν κατατάσσει μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν τὸν Ἀγαζίζ, ἀκούσωμεν τὰς περὶ δαρβινείου θεωρίας δόξασίας του, ἃς καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοφώνως ὑποστηρίζουσιν· ἃς ἐλπίζωμεν δὲ ὅτι τὴν ἀμάρθειάν του δὲν θὰ οἰκτείρωσιν οἱ τῶν Ἀθηνῶν δαρβινισταί.

Ὁ Λουδοβίκος Ἀγαζίζ, πλουτίσας τὴν Εὐρώπην διὰ σπουδαίων ζωολογικῶν ἔργων καὶ παλαιοντολογικῶν ἀνακαλύψεων, προσεκληθῆναι εἰς τὸν Νέον Κόσμον κατὰ τὸ ἔτος 1849 ὅπως καθέξῃ ἔδραν Φυσικῆς Ἱστορίας· τὴν πρόσκλησιν μετ' ἀγαλλιᾶσεως ἀπεδέξατο. Τὸ ἐν Εὐρώπῃ ἐπιστημονικὸν στάδιόν του ἦτο περιφανές, ἡ δὲ θέσις του δὲν ἐπρόκειτο νὰ καταστῆ περιφανεστέρα ἐν Ἀμερικῇ, ἀλλ' ὁ Ἀγαζίζ ἀποδεξάμενος τὴν πρόσκλησιν ἀπέβλεψεν εἰς τὰ χορηγούμενα πρὸς αὐτὸν μέσα πρὸς ἐπέκτασιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν του. Οὐδεὶς οὐδέποτε τῶν φυσιοδιφῶν διέθετο τοσαῦτα μέσα ὅσα οἱ Ἀμερικανοὶ ἐχορήγησαν πρὸς διευκόλυνσιν καὶ ἐπιτυχίαν τῶν ζωολογικῶν καὶ παλαιοντολογικῶν τοῦ Ἀγαζίζ ἐκζητήσεων· πλῆθος ἐπιστημόνων ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του, ἕκαστος δὲ ἐθεωρεῖτο μέγα τιμώμενος ἐὰν συμπεριλαμβάνετο μεταξὺ τῶν ἀκολουθῶν του εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ὁδοιπορίας καὶ εἰς τὰ ἔργα εἰς ἃ ἐπεδίδετο· κατὰ τὸ ἔτος 1859 ἀνηγέρθη ἐν Cambridge εὐρύτατον οἰκοδόμημα ἐν ᾧ κατετίθεντο αἱ παλαιοντολογικαὶ αὐτοῦ συλλογαί· αἱ ἐτήσιοι χορηγίαι τοῦ μουσείου τούτου ἀνήρχοντο κατὰ τὸ ἔτος 1871 εἰς φράγκα 860,000, εἰς τὴν γενομένην δὲ ἐκθεσιν κατὰ τὸ ἔτος 1872 ὁ Ἀγαζίζ ἔλεγε· «τὸ μουσεῖόν μας περιέχει τὰς πλουσιωτέρας τοῦ κόσμου συλλογὰς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως». «Ὁ Ἀγαζίζ, ἔλεγεν ὁ Βύχνερ, εἶνε ὁ περιφανέστερός τῶν ζώντων φυσιοδιφῶν», δαρβινιστῆς δὲ τῆς Ἰταλίας, ἔχραφεν, «ἡ γνώμη τοῦ Ἀγαζίζ ἀντισταθμίζει τὴν γνώμην ἑλλης ἀκαδημίας φυσιοδιφῶν». Τοιοῦτου ἀνδρὸς τὰς κρίσεις ἐπικαλούμεθα ἡδὴ.

«Σέβω μεγάλως τὸν Δάρβιν διὰ τὰς γενομένας ὑπ' αὐτοῦ σπουδαίας ἐπιστημονικὰς ἐκζητήσεις, ἀλλὰ τὸ καθήκον καὶ αἱ πεποιθήσεις μου ἐπιβάλλουσίν μοι νὰ ἐμμείνω ἐπὶ τῶν ἀντιφρήσεων ἃς φέρω κατὰ τῆς διδασκαλίας του. Ἡ θεωρία τοῦ Δάρβιν ἀντίκειται εἰς τὰς ὁρθὰς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μεθόδους, πρόκειται δὲ νὰ ἐπιφέρει ὀλεθρία ζημία εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Δάρβιν δὲν ἐκπηγάζει ἀπὸ τῶν παρατηρηθέντων γεγονότων, ἀλλ' εἶνε θεωρία ἐκ τῶν προτέρων ἐπινοηθεῖσα καὶ ἀντιτασσομένη εἰς ἀρχὰς ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀποδεχθεῖσας. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς Γῆς οὐδὲν γεγονός ἀναφέρεται καὶ οὐδὲν ἴχνος ἐξευρέθη χορηγοῦν τὴν ἐλαχίστην ἐνδείξιν τῆς μεταμείψεως τῶν εἰδῶν καὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Ἀπασαὶ αἱ νεώτεραι ἐκζητήσεις ἐπεβιβάισαν τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κουβιέ, κατέδειξαν δὲ τὴν ὀρθότητα τῆς θεωρίας τοῦ μεγάλου τούτου διδασκάλου περὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν ζωϊκῶν εἰδῶν. Αἱ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας παραγόμεναι ποικιλίαι τῶν ζώων οὐδόλως ἀποδεικνύουσι τὸ ἐφικτὸν τῆς ὀρμευφύτου μεταβολῆς τοῦ ἑνὸς εἶδους εἰς ἕτερον, ἀπ' ἐναντίας δὲ νέον προσθέτουσι κύρος εἰς τὴν πεποίθησιν τῆς δημιουργίας τῶν εἰδῶν ὑπὸ ὑπερφυσικοῦ αἰτίου. Μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖ ὡς ἀξίωμα τὴν γένεσιν τοῦ ὁμοίου ἀπὸ τοῦ ὁμοίου καὶ τὸ ἀμετάβλητον τοῦ εἶδους διὰ τοῦ ὑφισταμένου φυσιολογικοῦ συνδέσμου. Ἄγνοῶ ἀληθῶς τίνα εἰσὶ τὰ γεγονότα ἐφ' ὧν ἡ δαρβίνειος θεωρία πρόκειται νὰ στηριχθῆ καὶ ποῖον εἶνε τὸ ἔρεισμα τῆς βεβαιώσεως τῆς παραλλαγῆς καὶ μεταμείψεως τῶν ἐπιγόνων ἑνὸς εἶδους. Αἱ ποικιλίαι τῶν ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἶδους εἶνε ἀναρίθμητοι, ἀλλ' οὐδεμία τούτων παρεκβαίνει τῶν χαρακτήρων τοῦ εἶδους. Παρετήρησα 27,000 κογχυλῶν καὶ δὲν ἀπήντησα μίαν πρὸς τὴν ἄλλην ὁμοιάζουσαν ἀκριβῶς ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις τῆς ἠμορφῆς,

ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν εἴρον παρεμβαίνουσιν τῶν χαρακτήρων τοῦ εἶδους ἢ ὑπεμφαίνουσιν ἀβεβαιότητά τινα περὶ τῶν ὁρίων τούτου. Ἐὰ γεγονότα καὶ αἰ ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις μᾶς ἀπομακρύνουσι τῆς δαρβινείου θεωρίας καὶ μᾶς ὀδηγοῦσιν εἰς ὑπερτάτην Ἀσκήσιν ἀποκαλυπτομένην καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἐξαισίας τῶν ἀτόμων ποικιλίας καὶ τῆς ἀναλλοιώτου τῶν εἰδῶν συντηρήσεως»¹⁾.

Περαιθύντες τὴν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν μελέτην τῆς δαρβινείου θεωρίας, συμπεραίνομεν διὰ τῶν λόγων ἐτέρου φυσιοδύρου ὑπὸ τοῦ Δάρβιν καταταχθέντος μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων.

«Ἡ δαρβινεὶος θεωρία ἀναδείκνυται ἐκ διαμέτρου ἐναντία τῶν ἀρχῶν τῆς ζωολογίας καὶ φυσιολογίας. Ἡ ἀποδιδόμενη ὑπὸ τοῦ Δάρβιν μεταμείψεως ἐνέργεια εἰς τὴν φυσικὴν διαλογὴν διαψεύδεται ὑπὸ πάντων τῶν γνωστῶν γεγονότων»²⁾.

Δ'.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ πίθηκος.

θεωρία ὑπὸ μὲν τῶν αὐτουργῶν αὐτῆς προτεινομένη ὡς ἀπλή ὑπόθεσις, ὑπὸ δὲ τῶν σοφῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρμηνέων ἀπορρίπτομένη, διαψευδομένη δὲ ὑπὸ τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀντιστρατευομένη, δύναται μὲν νὰ ἐκθαμβώσῃ ἐπὶ μικρὸν τοὺς μὴ ἐπισταμένους αὐτὴν μελετῶντας, ἐφ' ὅσον ὁμως οἱ νόμοι τῆς φύσεως δὲν μεταβάλλονται καὶ τὰ γεγονότα μαρτυροῦσι περὶ τῆς πλάνης αὐτῆς, πᾶσα περαιτέρω

¹⁾ Agassiz — De l'espèce.

²⁾ Pictet — Bibliothèque universelle de Genève — Mars 1860.

τυζήτησις καὶ ἀνασκευὴ εἶνε ἄσκαπος καὶ ματαία. Ἀφοῦ τὸ ἀνυπόστατον καὶ παράλογον τῆς δαρβινεῖου θεωρίας ἀπεδείχθη διὰ τῶν μαρτυρικῶν ἐπιφανειῶν ἐπιστημόνων, περιττὸν εἶνε νὰ προσαχθῶσι κατ' αὐτῆς νέα ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα· ἀλλὰ καὶ δικαίωμα ἔχω καὶ καθῆκον ἅμα νὰ ἐγείρω ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ νόου διαμαρτυρίαν κατὰ δοξασίας ἐξομοιούσης τὸ ἐπὶ τῆς Κῆς Ἰνδαλίμα τῆς αἰωνίου Σοφίας πρὸς τὰ κτηνώδη πλάσματα. Ἦν ἀπόδειξιν τῆς ἀδελφότητος τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ πιθήκου ἢ τῆς ἀπὸ τούτου καταγωγῆς τοῦ ἑτέρου, ἐξεζήτησαν οἱ δαρβινισταὶ εἰς τὴν ἐνυπάρχουσαν δῆθεν ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν δύο τούτων ζωϊκῶν ὄντων, διὰ δὲ τῶν ἐξ αὐτῆς τεκμηρίων ἐπεχείρησαν νὰ ἐπισκοτίσωσι τὸ διαχεόμενον ὑπὸ τῶν γεγονότων ἄπλετον φῶς καὶ νὰ κατισχύσωσι τῆς ἀκαταβλήτου τῶν φυσικῶν νόμων δυνάμειος. Καὶ δὴ οἱ πόδες καὶ τὰ χεῖλη, οἱ μυῶνες καὶ τὰ νεῦρα, αἱ τρίχες καὶ οἱ ὄνυχες μετ' ἐπιστάσιος ἐμελετήθησαν, διυλίσθησαν καὶ συμπαραβλήθησαν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διατυμπανιζομένης ὁμοιότητος. Ἀληθῶς τὸ τρίχωμα τοῦ πιθήκου καὶ τὸ λεῖον τοῦ ἀνθρωπίνου δέρματος, ἡ ἔλλειψις οὐράς ἐξ ἑνὸς τῶν συμπαραβαλλομένων, ἡ ὀρθοβασία τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ πρὸς ἐξυπηρέτησιν ταύτης μορφωθέντες πόδες, ἡ διάπλασις καὶ ἐσωτερικὴ τοῦ ἐγκεφάλου κατασκευὴ, αἱ σκοπίμως πρὸς ἐλευθέραν καὶ τεχνικὴν χρῆσιν δημιουργηθεῖσαι χεῖρες, ἡ ἔναρθρος φωνὴ καὶ ὁ μετὰ νοητοῦ κόσμου ἀκαταλήπτως συνδεόμενος λόγος ἦσαν σπουδαῖα καὶ ἀνυπέβλητα προσκόμματα πρὸς εὐόδωσιν τῆς συμπαραβολῆς· ἀλλ' ἡ ἀκένωτος πηγὴ τῶν μυθολογικῶν ἐπινοήσεων καὶ τὰ τερατώδη τῆς νέας πίστεως δόγματα συνεπλήρωσαν εὐκόλως τὸ μέγα χάσμα τῆς ἀβύσσου, τὸ διαχωρίζον καὶ αὐτὰ τὰ σώματα τῶν δύο παραβαλλομένων ὄντων. Αἱ διαφοραὶ εἶνε μέγισται, εἶπον, καὶ σπουδαῖαι, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ πιθήκου δὲν εἶνε εὐθεία καὶ

ἄμεσος. Πρὸ τῆς γενέσεως ταύτης παρήχθησαν μυριάδες μυριάδων πιθηκοειδῶν εἰδῶν, ἅτινα μικρὸν κατὰ μικρὸν προσελάμβανον ἀνθρωποειδῆς χαρακτήρας, μέχρις οὗ παρήχθη τὸ κατὰ Δάρβιν «θαῦμα καὶ δόξα τοῦ Κόσμου», ὁ ἄνθρωπος. Καὶ περὶ μὲν τῶν μυθολογουμένων τούτων εἰδῶν τῶν μὴ καταλιπόντων ἴχνος τῆς ὑπάρξεώς των ἐπὶ τῆς Γῆς ἠκούσαμεν τὰς ἐπαγγελίας τῶν διασημῶν γεωλόγων, περὶ δὲ τοῦ δόγματος τῆς ὁμοιότητος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν πίθηκον ὀλίγα θὰ εἶπω ἀναπτύσσων τὴν κατ' αὐτοῦ διαμαρτυρίαν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Προκειμένου περὶ συμπαραβολῆς δύο ζωϊκῶν ὄντων ὅπως ἐκ τῶν ἐξαγομένων ταύτης ἀκριβωθῆ ἂν εἰς τὸ αὐτὸ ἀνήκουσι βασιλείον ἢ εἰς τὸ αὐτὸ γένος, πρέπει κατὰ λογικὴν ἀνάγκην ν' ἀπευθύνωμεν τὰς παρατηρήσεις μας ἐπὶ τῶν οὐσιωδῶν χαρακτήρων καὶ τῶν ἰδιορρυθμῶν γνωρισμάτων ἑνὸς ἐκάστου τῶν συμπαραβαλλομένων, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰ ὅλως δευτερεύοντα καὶ ἐπουσιώδη. Ἀναλυομένων τῶν συστατικῶν στοιχείων λίθου καὶ δένδρου ἐλαχίστη θὰ ἐξευρεθῆ χημικὴ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ, ἀλλ' οὐδεὶς βεβαίως θὰ εἶπη ὡς ἐκ τούτου ὅτι λίθος καὶ δένδρον εἰς τὸ αὐτὸ ἀνήκουσι βασιλείον, καθόσον ἐκτὸς τῆς χημικῆς αὐτῶν συστάσεως οὐσιώδης τοῦ δένδρου χαρακτήρ εἶνε ἡ φυτικὴ ζωὴ, ἧς στερεῖται ὁ λίθος· ὁμοίως, ἀναλυομένων τῶν σωματικῶν στοιχείων δένδρου καὶ κτήνους, ἐλαχίστη ἢ καὶ οὐδεμία θὰ ἐκπηγάσῃ μεταξὺ αὐτῶν χημικὴ διαφορὰ, ἀλλ' οὐδεὶς ὡς ἐκ τούτου θὰ συμπεράνῃ ὅτι ἀμφοτέρω εἰς τὸ αὐτὸ κατατάσσονται βασιλείον, τοῦ κτήνους αὐτοκινουμένου καὶ πεπρωκισμένου δι' ἐνστίκτων καὶ ἄλλων ὀργανικῶν λειτουργιῶν, ὧν στερεῖται τὸ δένδρον. Ἦδη πρόκειται νὰ συμπαραβληθῆ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν πίθηκον, οἱ δὲ δαρβινισταὶ πολλὰς ἀνευρίσκουσιν ὁμοιότητας τῆς τε μορφῆς καὶ κατασκευῆς τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος τοῦ πρώτου πρὸς τὰς τοῦ δευτέρου. Ἔστω· λησμονήσωμεν ἐπὶ μικρὸν τὰς

παυμεγίστας διαφοράς τῶν σωματίων τῶν δύο τούτων ὄντων, ἅς ἐπιφανεῖς ὄρισαν ἀνατόμοι καὶ ἐξ ὧν ἠρύσθησαν τὴν ἀπόδειξιν τῆς διαφοράς τοῦ γένους αὐτῶν ¹⁾. Ὑποθέσωμεν τὴν πλήρη τῶν σωματίων ὁμοιότητα καὶ ἴδωμεν ἐὰν ἐκ ταύτης δυνατόμεθα λογικῶς νὰ συμπεράνωμεν περὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν δύο συμπαραβάλλομένων ὄντων καὶ περὶ τῆς ταυτότητος γενέσεως ἢ καταγωγῆς.

Ὁ Δάρβιν δοξάζει ὅτι τὸ ιδιόρρυθμον τοῦ ἀνθρώπου γνῶρισμα ἀπὸ τῶν λοιπῶν ζώων εἶνε τὸ αἶσθημα τῆς ἠθικότητος τὸ συνοψιζόμενον εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ καθήκοντος. Ὁ Quatrefages προστίθησιν εἰς τοῦτο καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα· ἕτεροι θεωροῦσιν ὅτι τὸ οὐσιώδες γνῶρισμα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ ἐνδιάθετος καὶ ἐναρθρος λόγος, καὶ ἄλλοι πάλιν τὸ δημιουργικὸν τῆς διανοίας του καὶ τὸ προοδευτικὸν αὐτοῦ καθ' ὅλας τὰς φάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ σωματικῆς αὐτοῦ ἐνεργότητος. Ἀλλ' εἴτε ἐν τούτων εἴτε ἅπαντα συλλήβδην ἀπαρτίζουν τοὺς οὐσιώδεις χαρακτήρας καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ κτήνους εἶνε ὅλως ἀδιάφορον, οὐσης πάντοτε παραλόγου πάσης συμπαραβολῆς μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ κτήνους, στερουμένου τούτου παντός ἔχοντος ἐκ τῶν οὐσιωδῶν χαρακτήρων καὶ γνωρισμάτων τοῦ πρώτου.

Ὁ Δάρβιν πολλοὺς συντάξας τόμους πρὸς ἐπεξήγησιν τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν μεταξὺ τῶν δακτύλων καὶ τῶν ὀνύχων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου, μόλις ὀλίγους ἀφιέρωσε λόγους πρὸς ἐπεξήγησιν τῆς θεμελιώδους καὶ ριζικῆς διαφοράς τῆς προκυπτούσης ἐκ τῆς ἐν τῷ πιθήκῳ παντελοῦς ἐλλείψεως τοῦ

¹⁾ Περὶ τῶν μεγίστων ἀνατομικῶν καὶ φυσιολογικῶν διαφορῶν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἀπὸ τοῦ σώματος τῶν πιθήκων ἔρα τὰ συμπεράσματα τῶν ἐξῆγον ἀνατόμων τῶν ὑπὸ τοῦ Σούγκρ ἀναφερομένων ἐν τῇ πραγματικῇ του περὶ Δαρβινισμοῦ Σελ. 100 καὶ ἐπ.

ἠθικοῦ συναισθήματος τοῦ ἀποτελοῦντος, κατὰ τὴν ὁμολογίαν του, τὸ οὐσιωδέστατον τοῦ ἀνθρώπου φνῶρισμα. Καὶ τίνες ἄρά γε εἶνε οἱ λόγοι οὗτοι; «Φαίνεται μοι λίαν πιθανόν, ἔλεγεν ὁ Δάρβιν, ὅτι πᾶν κτῆνος πεπροικισμένον διὰ κοινωνικῶν ἐνστίκτων θὰ ἐδύνατο ν' ἀπακτῆσῃ τὸ ἠθικὸν συναίσθημα ἐὰν αἱ νοητικαὶ του δυνάμεις ἀνεπτύσσοντο ὡς αἱ τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦλάχιστον προσήγγιζον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τούτων»¹⁾ Παράδοξος ἀληθῶς λύσις σπουδαιστάτου πρόβληματος! Τὸ ἠθικὸν συναίσθημα διανοίγει χάσμα τεράστιον μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ κτήνους, ὁ δὲ Δάρβιν ἔπως πληρώσῃ αὐτὸ βεβαιοῖ ὅτι καὶ τὸ κτῆνος θὰ ἠδύνατο πιθανῶς νὰ συναισθάνηται τὸ καθῆκον, ἐὰν αἱ νοητικαὶ δυνάμεις του ἀνεπτύσσοντο ὡς αἱ τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν ὁηλαδὴ τὸ κτῆνος δέν ἦτο κτῆνος! Ἄλλὰ καὶ καθ' ἣν ἡμέραν παρουσιάσῃτε ἡμῖν πῆθηκον τεραστίας νοητικῆς ἀναπτύξεως, οὐδὲ τότε θὰ ἐπιλύσῃτε τὸ γιγαντῶδες πρόβλημα τὸ ἐπεχειρόμενον ἐκ τοῦ συναισθήματος τοῦ καθῆκοντος, ὅπερ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀναγνωρίζετε ὡς τὸ θεμελιῶδες τοῦ ἀνθρώπου γνώρισμα, διότι τὸ καθῆκον δέν εἶνε οὔτε φόβος τιμωρίας, οὔτε ἐξίς ἢ συμπάθεια, οὔτε ψιλὸς τῆς διανοίας ὑπολογισμός. Τὸ καθῆκον εἶνε κόσμος ὁλόκληρος, ἀόρατος μὲν καὶ ἀσώματος ἀλλ' ὑπάρχων, ἐνεργῶν καὶ δεσπόζων, εἶνε ζωὴ ἰδιότυπος σφριγῶσα καὶ θείας αἰγλῆς ἀπαστράπτουσα, ἰδίους ἔχουσα χαρακτῆρας καὶ πηγὰς, συμβαδίζουσα μὲν μετὰ τῆς νοήσεως ἀλλὰ μὴ ἐξηρητημένη ἐξ αὐτῆς. Τὸ καθῆκον εἶνε ἀπαύγασμα τῆς λειτουργίας δυνάμεων δι' ὧν ὁ ἀνθρώπος μόνος πεπροίκισται, εἶνε ἡ ἐλευθερία περὶ τὴν ἐκλογὴν, ἢ δύνάμις τοῦ ἀνθίστασθαι εἰς τὰ ἐνστικτα καὶ εἰς τὰς ἀκαθέκτους τῆς φύσεως ὁρμάς, τὸ καθῆκον εἶνε ἡ ἀναίρεσις παντὸς ὑπολογισμοῦ συμφέροντος, ἢ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἐθε-

¹⁾ Δάρβιν — Περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου Κεφ. I'.

λοθυσία, εἶνε τὸ αὐτενεργὸν τῆς συνειδήσεως τὸ καθιστὸν τὸν ἄνθρωπον

. . un'alma sola

che vive e sente e sè in sè rigira.

Ἡ συνειδήσις, ἡ ἐνοικοῦσα αὕτη ἀκτίς τοῦ ἀπείρου ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὰς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγαθότητος, τοῦ καθήκοντος καὶ σταθμίζει ἅμα τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις καὶ ἀποφάσεις ἐνώπιον τῶν ἑαυτῆς ἀποκαλύψεων τῆς ἠθικότητος. Δὲν εἶνε τῷ ὄντι ἡ διάνοια ἢ τοὺς νόμους τῆς ἠθικότητος δημιουργοῦσα, ἀλλ' οὗτοι ἀποκαλύπτονται ἐν τῇ συνειδήσει κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον καὶ ἀντίθετον τῶν ἐνστικτων καὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως, διότι οὗτοι μὲν κατ' ἀνάγκην ἐπιβάλλονται καὶ τὸ κύρος αὐτῶν φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς, οἱ δὲ ἐκ τῆς συνειδήσεως πηγάζοντες ἠθικοὶ νόμοι ἐκπληροῦνται ἢ παραβιάζονται κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐλευθέρου τοῦ ἀνθρώπου βουλήσεως. Ἡ ἐλευθερία, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἠθικοῦ βίου, ἡ ἀπόλυτος τῆς βουλήσεως ἐλευθερία, ὅλως ἀνεξάρτητος τῶν νόμων τοῦ σώματος καὶ τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, εἶνε ὁ ἀπαράβατος ὄρος τῆς ὑποστάσεως τοῦ καθήκοντος, τοῦ θεμελιώδους τούτου γνωρίσματος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Τὸ καθήκον συμβαδίζει μετὰ τῆς εὐθύνης περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν, ἡ δὲ ἰδέα τῆς εὐθύνης εἶνε παραλογισμὸς, ἐὰν δὲν ὑπάρχη ἐλευθερία περὶ τὴν ἐκλογὴν. "Ὅθεν ἀποκάλυψις τοῦ καθήκοντος ἐν τῇ συνειδήσει καὶ ἐλευθερία περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ, ἰδοὺ αἱ βάσεις τῆς ἠθικότητος ὧν ἔνεκεν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἀπλοῦν τοῦ γένους ἄτομον, ὡς πάντα τὰ λοιπὰ κτήνη, ἀλλὰ πρόσωπον ὑπεύθυνον δυνάμενον νὰ υπερινικήσῃ καὶ ἐνστικτα καὶ φυσικοὺς νόμους, νὰ παλαίσῃ δὲ κατὰ τῶν ἰδίων παθῶν καὶ ὀρέξεων καὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως. Καὶ τὸ ἔσχατον καὶ ἐξαιρετικὸν τοῦτο ὄν, τὸ δεσπάζον ἐπὶ τῆς φύσεως, δὲν εἶνε δημιουργήμα τῆς ποιήσεως ἢ ἰδεῶδες καὶ

μυθολογικὸν ἰνδαλμα, ἀλλ' εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ἡ πραγματικότης· καλεῖται φιλόστοργος μῆτηρ ἢ πατήρ ἢ ἀδελφός ἢ πιστὸς φίλος, ἐὰν θυσιάζον τὰς ἰδίαις ὀρέξεσι καὶ τὰ ἴδια συμφέροντα ἀφιεροῖ ἑαυτὸ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν οἰκογενειακῶν καὶ φιλικῶν καθηκόντων· καλεῖται Λεωνίδα, ἐὰν ἐκτίθησιν ἑαυτὸ εἰς βέβαιον θάνατον ὅπως σώσῃ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος· καλεῖται Χριστόφορος Καλόμβος ἢ Βικέντιος Πάολας, ἐὰν παραδίδῃ ἑαυτὸ εἰς στερήσεις καὶ κινδύνους ὅπως ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα· καλεῖται στρατηγὸς Γουρένος οὐτινος τὰ μέλη ἔτρεμον κατὰ τὴν ἐναρξίν πάσης μάχης· «τρέμεις, ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸ ἴδιον σῶμα, τρέμεις, σκελετέ· θὰ ἔτρεμες ὅμως περισσότερον ἐὰν ἐγνώριζες ποῦ σήμερον θὰ σὲ ὀδηγήσω». Τὸ ὄν τοῦτο φέρει τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύριων ὅσοι ἐκουσίως ἐγένοντο βορὰ τῶν τίγρειων καὶ τῶν λεόντων ἵνα μὴ ἀπαρνηθῶσι τὰς πεποιθήσεις των. Ἴδου τίνα τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀνθρώπου· ἰδοὺ τίνων δυνάμεων ἴχνη ὄφειλον ν' ἀνιχνεύσωσιν οἱ δεινοὶ συζητηταὶ εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τοὺς πιθήκους ὅπως κατὰ τι ἐλαττώσωσι τὸ τερατώδες τῆς διδασκαλίας, δι' ἧς ἐναντίον τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν γεγονότων ἀγωνίζονται ν' ἀποκτηνώσωσι τὴν ἀνθρωπότητα.

Καὶ ἡ ὀρησκειτικότης: ἡ δύναμις αὕτη δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος μεταρσιούται εἰς ἰδεώδεις ὀρίζοντας καὶ προσεγγίζει εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀγαθότητα, ἐξ ἧς ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ ἐφ' ἧς ἐπαναπαύεται; Καὶ τὸ προοδευτικὸν δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ νέους κόσμους, νέους ὀρίζοντας, νέας ὑπάρξεις;

Ἔρψατε ἐταστικὸν ἐπὶ τοῦ Σύμπαντος βλέμμα.

Ἡ Κτίσις ἅπασα διέπεται ὑπὸ σταθερῶν καὶ ἀναλλοιώτων νόμων. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ γῆ, οἱ ἀστέρες, ἅπαν τὸ πλανητικὸν σύστημα κατὰ τε τὰς κινήσεις καὶ ἐξελίξεις αὐτῶν, τὸ φυτικὸν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου βασιλείον, ὡς καὶ τὸ τῆς ζωῆς, ὑπόκεινται εἰς νόμους ἀναγκαίους, ἀκάμπτους, ἀμεταβλήτους. Αἱ

μετοικήσεις τῶν πτηνῶν καὶ τὰ ἐνστικτὰ τοῦ κτήνους εἶνε πάντοτε τὰ αὐτὰ καὶ οὐδέποτε ἠλλαώθησαν, ζῶσι δὲ δοῦλα καὶ ἄλυσόδετα ἐντὸς τῆς σφαιρας τῆς φύσεως διέγραψεν εἰς αὐτὰ ἅπαξ καὶ διὰ πάντος. Ἐὰν ἄτομα διαφέρουσι κατὰ τὴν μορφήν, ἀλλὰ καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ ὁμοιάζουσιν, ἕκαστον δὲ αὐτῶν γεννᾶται πλήρες καὶ ἄρτιον πεπροικισμένον δι' ὅλων τῶν στοιχείων τῆς ἐνστιγματικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς νοήσεως. οὗτινος εἶνε ἐπιδεκτικόν τὸ εἶδος εἰς ὃ ἀνήκει· γνωρίζει δὲ χωρὶς νὰ ἐκμάθῃ πᾶν ὅ,τι εἶνε ἀναγκαῖον πρὸς συντήρησιν τοῦ εἶδους του καὶ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐν τῇ φύσει ὀρισθείσης ἀποστολῆς του. Αἱ μέλισσαι παράγουσι σήμερον τὸ μέλι ὡς παρῆγον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους, αἱ δὲ νεώτεραι δὲν εἶνε ἦσσαν πεπειραμένα τῶν πρεσβυτέρων. Ἡ ἱστορία τῶν ζώων εἶνε ἡ φυσικὴ αὐτῶν ἱστορία μὴ διαφέρουσα κατὰ τόπους καὶ χρόνους· τὰ πτηνὰ κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς των μετὰ θαυμασίας τέχνης ἣν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν γεννώμενα, ἡ δὲ σημερινὴ κατασκευὴ οὐδὲν ὀλιγωρῶς διαφέρει τῆς πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν. Οἱ μύρμηκες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τὰ αὐτὰ ἔχουσιν ἐνστικτὰ, τὰς αὐτὰς ἔξεις, τὸν αὐτὸν νοήσεως βαθμὸν. Ἐν μέσῳ ὅμως τῆς παγκοσμίου ταύτης ἀποκρυσταλλώσεως καὶ ἀκαμψίας τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἐνστιγματικοῦ βίου, μία, ἀλλὰ μία καὶ μόνη διαλάμπει ἐξαίρεσις. Ὁν χειραφετούμενον ἀπὸ τῶν καθολικῶν τῆς φύσεως νόμων, κατὰ τοὺς ἰδιορρυθμους αὐτοῦ χαρακτῆρας καὶ τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα, πεπροίκισται διὰ τῆς δυνάμεως τῆς μεταβολῆς, τῆς ἀναπτύξεως καὶ βελτιώσεως ἑαυτοῦ καὶ πάντων τῶν περὶ ἑαυτὸ καὶ τῆς ἀπεριορίστου προόδου καὶ τελειοποιήσεως καὶ ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε ἐνστιγματικὴ, δὲν εἶνε εἰς τῶν συνήθων νόμων τοῦ ἀπτοῦ καὶ ὄρατοῦ κόσμου, οὐδὲ ὀρμεμφύτως ἀνελίσσεται ὡς οἱ ἀναγκαῖοι τῆς φύσεως νόμοι,

ἀλλ' ἤρτηται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τῆς ἐλευθέρου καὶ κυριαρχικῆς τοῦ ἀτόμου βουλήσεως. Ἐκαστος, θέλων, ἐγκαταλείπει τὴν ἐξαισίαν ταύτην δύνανται εἰς νέκρωσιν καὶ ἀποχαύνωσιν ἢ ἐπωφελούμενος αὐτῆς τελειοποιεῖται καὶ προοδεύει. Ἐκαστον ἄτομον ἐξετάζει καὶ κρίνει, πρότιθεται σκοπὸν τινα ἴδιον, ἐκλέγει τὰ μέσα, τίθησι ταῦτα ἐν ἐνεργείᾳ καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ προταθέντος σκοποῦ, καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπιτυγχάνεται οὐχὶ διὰ τῆς αὐτομάτου τῶν νόμων τῆς φύσεως λειτουργίας, ἀλλ' ἀνεξαρτήτως, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐναντίον τῆς διευθύνσεως τούτων· διότι ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον διευθύνει τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ συνδράζει αὐτοὺς κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀλλ' ὡς δεσπόζων καὶ κυρίαρχος τίθησι πολλάκις εἰς πάλιν καὶ σύγκρουσιν παραλύων τὴν δύνανται τοῦ ἐνός διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἑτέρου πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Θέλει νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἢ δὲ φύσις ἀνθίσταται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ταύτην, καὶ ὁ ἄνθρωπος κόπτει δένδρον δι' οὗ καὶ προπαρασκευάζει σχεδίαν ἢ ναυπηγεῖ πλοῖον, δι' οὗ διατρέχει τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς κατευθυνόμενος πρὸς γνωστάς καὶ ἀγνώστους χώρας, ὧν τὴν ὑπαρξιν ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν ἢ διαβλέπουσα πέρα τῶν ὁρωμένων διάνοιά του. Οἱ ἄνεμοι ἀνθίστανται εἰς τὰς κινήσεις τοῦ πλοίου του, ἀλλ' ὑποζεύξας τὴν δύνανται τοῦ πυρός καὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ταύτην διευθύνων πρὸς κατανίκησιν τῶν ἀνέμων περιπίπτεται ἀκωλύτως ἐπὶ τῶν ὑδάτων κατὰ τὰς ὁρέξεις καὶ ἐπιθυμίας του. Κεραυνὸς καταπεσὼν ἐφόνευσε τὸ τέκνον του, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος κατεσκεύασεν ἐργαλεῖον δι' οὗ κατενίκησε τὴν καταστροφικὴν τοῦ κεραυνοῦ δύνανται· μὴ περιορισθεὶς δὲ εἰς τοῦτο κατέστη κύριος τῆς ἀπειλούσης τὴν ζωὴν του δυνάμεως, ὑπέταξεν αὐτὴν εἰς τὰς θελήσεις του καὶ κατέστησε δούλην καὶ ὑπηρέτιον, μεταβιβάζουσιν τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ιδέας του ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς γῆς. Συναισθάνεται ὅτι εἶνε κύριος καὶ βασιλεὺς ἐπὶ

τῆς γῆς καὶ ἀποφασίζει νὰ κατασκευάσῃ ὄντα ἀναγνωρίζοντα τὴν ἀποκλειστικὴν αὐτῶν ἀρχὴν καὶ ὑπόστασιν ἀπὸ τοῦ νοῦ καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ. Θέλει νὰ δημιουργήσῃ· λαμβάνει τεμάχιον λίθου, ἀποτυπῶν ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας τῆς φαντασίας, τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν παθῶν του, καὶ ἡ ὕλη καθίσταται ἀγνώριστος καὶ τὸ ὄρατόν ἀφανίζεται πρὸ τοῦ ἀοράτου, καὶ δημιουργεῖ τὸν Παρθενώνα καὶ τὸν Ἅγιον Πέτρον, τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ τὸν Μωσθεά τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, καὶ δημιουργεῖ τὴν Θεοτόκον τοῦ Ραφαήλου καὶ τὴν Ἑλπίδα τοῦ Guido. Ἀπαυροῦμενος τῆς ὕλης καὶ τοῦ ἀπτοῦ κόσμου, ἐπὶ δὲ τῶν πτερύγων τῆς φαντασίας περιπτάμενος, δημιουργεῖ τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου καὶ τὴν Θεϊὰν Κωμωδίαν τοῦ Δάντου, ἢ τὰς ἀρμονίας τοῦ Beethoven καὶ τοὺς μελωδικούς τοῦ Βελλίνη φθόγγους. Καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν μελέτην τῶν φαινομένων καὶ τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων οὐδὲ ἀρκεῖται εἰς τὰ δημιουργήματα τῆς φαντασίας, ἀλλὰ θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων, νὰ διαγνώσῃ δὲ καὶ βελτιώσῃ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ βίον τὸν διαχωρίζοντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Κτίσεως, θέσας δὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ποδηγετούμενος ὑπὸ τῶν ἐμπνευστικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ἀναλύων καὶ συναρθρῶν πάσας τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτοῦ ἐνοράσεις, εἰσπηδῶ ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ τῶν αἰώνιων προβλημάτων καὶ καλεῖται Πλάτων ἢ Ἀριστοτέλης, Βερουλάμιος ἢ Κάντιος ἢ Βίκος ἢ Ἐρδερ ἢ Καρὸ ἢ Ἰούλιος Σμῶν.

Οἱ δαρβινισταὶ διδάσκουσιν ὅτι ἡ φύσις ἐνεργεῖ πάντοτε δι' ἀνεπαισθήτων καὶ ἔλωσ ἀφανῶν καὶ μακροχρονίων παραλλαγῶν καὶ ἐξελίξεων· ὅτε δὲ ἡμεῖς μάτην ἐκζητοῦμεν τὰς ὑποτιθεμένας ἀλλοιώσεις τῶν εἰδῶν, ἀδυνατεῖτε, μᾶς λέγουσι, ν' ἀναγνεύσητε τὰ ἔχνη τούτων, καθ' ὅσον ἡ φύσις οὐδέποτε προβαίνει δι' αἰφνιδίων μεταβολῶν καὶ ἀλμάτων ἀπολειπόντων αἰσθητὰ καὶ προφανῆ σημεῖα τῶν ἐνεργειῶν τῆς. Ἔστω· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος